

بررسی مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه

کد موضوعی: ۲۸۰

شماره مسلسل: ۱۰۹۲۶

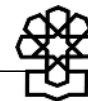
مردادماه ۱۳۹۰

دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه.....	۱
۱. علم و فناوری در اسناد بالادستی برنامه پنجم.....	۲
۲. بررسی تطبیقی احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه و مشابه آنها در برنامه چهارم.....	۵
۳. ملاحظات در خصوص برخی مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه.....	۱۹
۴. اهم احکام و مواد مرتبط با علم و فناوری در برنامه چهارم که در برنامه پنجم تغییر کرده یا حذف شده‌اند.....	۲۵
جمع‌بندی و پیشنهادها.....	۲۸
منابع و مأخذ.....	۳۱

بررسی مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه

چکیده

با توجه به نقش علم و فناوری در توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، دولت‌ها به سیاستگذاری در این حوزه بسیار اهمیت می‌دهند. رجوع به اسناد کلان بالادستی از جمله سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بیانگر این نکته است که در کشور ما نیز بر سیاست‌های این حوزه تأکید ویژه‌ای شده است. بررسی احکام و مواد حوزه علم و فناوری در برنامه پنجم نشان می‌دهد که برخی از این مواد و احکام نیازمند ایجاد زیرساخت‌های قانونی و یا اتخاذ سازوکار اجرایی مناسب می‌باشند. این امر به‌خصوص در بحث مالکیت فکری و نحوه ثبت اختراعات که پیش‌نیاز اجرایی شدن مواد و احکام دیگری از برنامه پنجم است، ضروری می‌باشد، امید می‌رود که ایجاد زیرساخت‌های قانونی لازم در طول برنامه پنجم، زمینه لازم را برای هرچه زودتر اجرایی شدن «نقشه جامع علمی کشور» و «قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» به‌عنوان دو سند مهم توسعه علم و فناوری در کشور، فراهم آورد.

مقدمه

در جهان امروز، بهبود و ارتقای کیفیت زندگی و پیشرفت جامعه به شدت به فناوری و مدیریت آن وابسته است. به‌منظور توسعه و مدیریت فناوری و خلق ثروت از آن توجه به دو عامل اساسی ضروری است: یکی پرداختن به امر تحقیق و توسعه که یکی از منابع اصلی رشد فناوری به‌شمار می‌آید و دیگری کاربردی کردن یافته‌های پژوهشی و فناوری‌ها، که از آن به‌عنوان تجاری‌سازی یاد می‌شود.

نگاهی به ترکیب صادرات تعدادی از کشورهای دنیا به‌ویژه کشورهای صنعتی و نوصنعتی نشان می‌دهد که بیش از ۳۰ تا ۴۰ درصد اقلام صادراتی آنها را فرآورده‌هایی تشکیل می‌دهد که حاصل تجاری شدن یافته‌های پژوهشی هستند؛ از جمله آنها می‌توان دستگاه‌های نوین ارتباطی،

محصولات صنایع هوا - فضا، فرآورده‌های فناوری هسته‌ای و فرآورده‌های زیست‌فناورانه را نام برد.^۱

توجه و دقت نظر بر سیاست‌های علم و فناوری که در حوزه سیاستگذاری کلان توسط اکثر دولت‌ها اعمال می‌شود نشان‌دهنده این واقعیت مهم است که علم و فن در کنار یکدیگر می‌تواند در خدمت توسعه و پیشرفت اقتصادی، رفاه اجتماعی باشد و سبب بهبود وضعیت زندگی مردم و ایجاد و حفظ استقلال کشورها شده و قدرت سیاسی آنها را افزایش دهد.

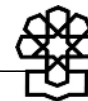
رجوع به اسناد کلان بالادستی و سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که در کشور ما نیز به سیاست‌های این حوزه تأکید ویژه‌ای شده است به‌گونه‌ای که در افق چشم‌انداز ایران کشوری است «توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل».

بر همین اساس با توجه به اینکه مواد و احکام برنامه‌های توسعه کشور نیز با جهت‌گیری به سمت دستیابی به اهداف مرحله‌ای متناسب با سند چشم‌انداز بیست‌ساله و سیاست‌های کلی هر برنامه تدوین می‌شود، تهیه گزارشی که در آن مواد مربوط به علم و فناوری، احکام مرتبط و دستگاه‌های مکلف در برنامه‌های توسعه‌ای کشور مجتمع و تبیین شده باشد ضروری به نظر می‌رسد. در این گزارش با تمرکز بر برنامه پنجم توسعه در ابتدا اسناد بالادستی برنامه و به دنبال آن سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در این حوزه ارائه می‌شود و در ادامه مهمترین برنامه‌ها و احکام مرتبط با علم و فناوری و نهادهای مکلف که مستقیماً در برنامه به آنها اشاره شده است تعیین و برخی از این احکام و مواد تحلیل و بررسی شده است. همچنین احکام و مواد برنامه چهارم مشابه با مواد مربوط به فناوری در برنامه پنجم و نیز برخی از احکام و موادی که در برنامه چهارم مورد توجه بوده و در برنامه پنجم حذف شده، مطالعه و بررسی شده است.

۱. علم و فناوری در اسناد بالادستی برنامه پنجم

واضح است که تولید و ارتقای فناوری‌های دانش‌بنیان تأثیرات شگرفی را در تمام عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و به‌خصوص اقتصادی به‌وجود می‌آورد و از این‌رو می‌توان در حوزه‌های یاد شده مستقیم یا غیرمستقیم اثر سیاست‌های کلان علم و فناوری را مشاهده کرد. با این حال در این گزارش در بررسی سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و سیاست‌های کلی

1. <http://fa.tpo.ir/ParsDesign/files/DataCategory/Items/963.pdf>

برنامه پنجم توسعه فقط بندهایی مورد نظر قرار گرفته است که در آنها مستقیماً به سیاست‌های علم و فناوری به خصوص فناوری‌های نوین و عوامل مؤثر بر شکوفایی و پیشرفت آن اشاره شده است. در جدول ۱ سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز و در جدول ۲ سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه مرتبط با فناوری ارائه شده است.

جدول ۱. سیاست‌های کلی نظام مرتبط با فناوری در دوره چشم‌انداز

سیاست	بند	ردیف
الف) امور فرهنگی		
توسعه علوم و فناوری‌های جدید شامل: فناوری زیستی، ریزفناوری، فناوری فرهنگی، فناوری زیست‌محیطی و فناوری مواد جدید	«۷»	۱
ب) امور اجتماعی - سیاسی و دفاعی		
توسعه و تجهیز منابع انسانی آگاه، انعطاف‌پذیر و ماهر با قابلیت‌های مشارکت و فعالیت در فضای نوین رقابتی و نوآوری در حال تغییر	«۱۰»	۲
ج) امور اقتصادی		
پشتیبانی از کارآفرینی، فعالیت‌های نوآورانه و ظرفیت‌های فنی و پژوهشگری	«۳۱»	۳
دستیابی به اقتصاد متنوع، متکی به دانایی، سرمایه انسانی و فناوری‌های نوین	«۳۳»	۴
توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی به‌عنوان محرک رشد اقتصادی	«۳۸»	۵

جدول ۲. سیاست‌های کلی مرتبط با فناوری در برنامه پنجم توسعه

ردیف	بند	سیاست
امور علمی و فناوری		
۱	«۷»	۱-۷. افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم و افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی به ۲۰ درصد ۲-۷. دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم ۳-۷. ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش‌های مربوط جامعه ۴-۷. توانمندسازی بخش غیردولتی برای مشارکت در تولید علم و فناوری ۵-۷. دستیابی به فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز
۲	«۱۰»	گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری از طریق: ارتقای منزلت اجتماعی، ارتقای سطح علمی و مهارتی، رفع دغدغه خطرپذیری مالی در مراحل پژوهشی و آزمایشی نوآوری‌ها، کمک به تجاری‌سازی دستاوردهای آنان
۳	«۱۱»	تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور
امور اقتصادی		
۴	«۲۱»	۲-۲۱. ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک‌سوم در پایان برنامه ۳-۲۱. بهبود فضای کسب‌وکار کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز، کاهش خطرپذیری‌های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به‌صورت شفاف و منظم به جامعه ۴-۲۱. تقویت و توسعه نظام استاندارد ملی
۵	«۲۲»	۲-۲۲. ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید و توسعه سرمایه‌گذاری در داخل و خارج کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی
۶	«۲۵»	۱-۲۵. حمایت از شکل‌گیری بازارهای رقابتی ۲-۲۵. ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت)
۷	«۲۹»	تأکید بر راهبرد توسعه صادرات به ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا به نحوی که کسری تراز بازرگانی بدون نفت کاهش یافته و توازن در تجارت خدمات ایجاد گردد
۸	«۳۰»	گسترش همه‌جانبه همکاری با کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا در تجارت، سرمایه‌گذاری و فناوری
امور سیاسی دفاعی - امنیتی		
۹	«۴۱»	ارتقای نقش مدیریتی ایران در توزیع و ترانزیت انرژی، افزایش فرصت‌های صادراتی، جذب سرمایه و فناوری‌های پیشرفته و کمک به استقرار نظام پولی، بانکی و بیمه‌ای مستقل با کمک کشورهای منطقه‌ای و اسلامی و دوست با هدف کاهش وابستگی به سیستم پولی نظام سلطه
۱۰	«۴۵»	۱-۴۵. کسب دانش و فناوری‌های نو و نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و نوسازی و بازسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب خودکفایی با توسعه تحقیقات و بهره‌مندی از همه ظرفیت‌های صنعتی کشور

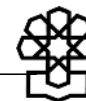

۲. بررسی تطبیقی احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه و مشابه آنها در برنامه چهارم

در این بخش از گزارش در جدول ۳ کلیه مواد مرتبط با علم و فناوری و شاخص‌هایی از قبیل اهداف، دستگاه‌های مکلف در هر ماده که در آن ماده مستقیماً به آنها اشاره شده و نیز احکام و موادی از برنامه چهارم که با مواد مربوط به فناوری در برنامه پنجم معادل یا در مواردی مشابه بوده‌اند نشان داده شده است. در ادامه نیز مواد و احکامی از برنامه چهارم که در رویکرد برنامه پنجم تغییر کرده یا حذف شده‌اند، ارائه شده است.

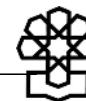
جدول ۳. مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه و احکام مشابه با آن در برنامه چهارم

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۶)			
هدف: دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم			
	دولت مجاز است به منظور دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم اقدامات زیر را انجام دهد:	دولت	
	الف) بازنگری آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی به نحوی که تا ۵۰ درصد (۵۰٪) امتیازات پژوهشی اعضای هیئت علمی معطوف به رفع مشکلات کشور باشد برای تحقق این امر تمهیدات لازم برای ارتقای هیئت علمی از جمله توسعه و تقویت دوره‌های تحصیلات تکمیلی، افزایش فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیئت علمی در داخل و خارج از کشور و ایجاد مراکز تحقیقات و فناوری پیشرفته علوم و فنون در کشور، تسهیل ارتباط دانشگاه‌ها با دستگاه‌های اجرایی از جمله صنعت فراهم خواهد شد	• وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
	ب) ایجاد ظرفیت لازم برای افزایش درصد پذیرفته‌شدگان دوره‌های تحصیلات تکمیلی آموزش عالی، با ارتقای کیفیت به گونه‌ای که میزان افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی به بیست درصد (۲۰٪) برسد	• وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
	ج) برنامه‌ریزی و حمایت لازم برای تأمین هیئت علمی مورد نیاز دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی به منظور ارتقای شاخص نسبت عضو هیئت علمی تمام‌وقت به دانشجو در تمامی دانشگاه‌ها اعم از دولتی و غیردولتی به گونه‌ای که تا پایان برنامه نسبت کل دانشجو به هیئت علمی تمام‌وقت در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی به حداکثر ۴۰ و در دانشگاه پیام‌نور به حداکثر ۲۵۰ برسد	• وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	
	د) نسبت به ایجاد، راه‌اندازی و تجهیز آزمایشگاه کاربردی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، شهرک‌های دانشگاهی، علمی، تحقیقاتی، شهرک‌های فناوری، پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد از طریق دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های تابعه و وابسته آنها اقدام نماید. بخشی از نیروی پژوهشی این آزمایشگاه‌ها می‌تواند توسط پژوهشگران دستگاه اجرایی یا شرکت، اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تأمین گردد. دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌ها می‌توانند بخشی از اعتبارات پژوهشی خود را از طریق این آزمایشگاه‌ها هزینه نمایند	• وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی	
	ه) به منظور افزایش سهم تحقیق و پژوهش از تولید ناخالص داخلی به گونه‌ای برنامه‌ریزی نماید که سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی، سالانه به میزان نیم (۵۰٪) درصد افزایش یافته و تا	دولت	۴۶ هـ) افزایش یکنواخت سرمایه‌گذاری دولت در امر پژوهش و فناوری (موضوع مأموریت‌های مندرج در بند

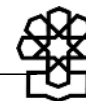
ماده /بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۶)			
هدف: دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم			
	پایان برنامه به ۳ درصد (۳٪) برسد. در این راستا منابع تحقیقات موضوع این بند را هر سال در بودجه سنواتی در قالب برنامه‌های خاص مشخص نموده و نیز در پایان سال گزارش عملکرد تحقیقاتی کشور موضوع این بند را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نماید		«ب» به میزان حداقل دو درصد (۲٪) تولید ناخالص داخلی از محل اعتبارات عمومی دستگاه‌های اجرایی و یک درصد (۱٪) درآمد عملیاتی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها (به‌استثنای سود سپرده‌های بانکی) و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بخش غیردولتی تا پایان برنامه چهارم و سمت‌دهی سرمایه‌گذاری‌های فوق در جهت پژوهش‌های مأموریت‌گرا و تقاضامحور
	(و) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط ضمن اعمال اقدامات ذیل شاخص‌های آن را پایش نموده و گزارش عملکرد سالانه را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نمایند:	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های ذیربط 	
	۱. ارتقای کمی و کیفی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی براساس عدالت آموزشی و اولویت‌های سند چشم‌انداز با رعایت سایر احکام این ماده	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های ذیربط 	۵۰/۵ (ز) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند به‌منظور ارتقای توانمندی دانشگاه‌های مادر و مهم دولتی کشور در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی در مقایسه با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی برنامه ویژه‌ای تهیه و حداکثر تا پایان سال اول برنامه به تصویب هیئت وزیران برسانند
	۲. اصلاح هرم هیئت علمی تمام‌وقت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اعم از دولتی و غیردولتی با فراهم آوردن بسترهای لازم و با تأکید بر شایسته‌سالاری	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های ذیربط 	
	۳. گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی از طریق راه‌اندازی دانشگاه‌های مشترک، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، اجرای مشترک طرح‌های پژوهشی و تبادل استاد و دانشجو با کشورهای دیگر با تأکید بر کشورهای منطقه و جهان اسلام به‌ویژه در زمینه‌های علوم انسانی، معارف دینی و علوم پیشرفته و اولویت‌دار جمهوری اسلامی ایران براساس نقشه جامع علمی کشور با هدف توسعه علمی کشور و توانمندسازی اعضای هیئت علمی	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های ذیربط 	
	۴. ایجاد هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های پژوهشی کشور جهت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت کلان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری 	

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۶)			
هدف: دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم			
	۵. تدوین و اجرای طرح نیازسنجی آموزش عالی و پژوهشی در نخستین سال اجرای برنامه به‌منظور توسعه متوازن مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی و غیردولتی با توجه به نیازها و امکانات	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی 	
	۶. استقرار نظام یکپارچه پایش و ارزیابی علم و فناوری کشور تحت نظر شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری با هماهنگی مرکز آمار ایران جهت رصد وضعیت علمی کشور در مقیاس ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و تعیین میزان دستیابی به اهداف اسناد بالادستی مبتنی بر نظام فراگیر و پویای آمار ثبتی و ارائه گزارش سالانه به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی • شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری • مرکز آمار ایران 	۴۹/ج) ارزیابی مستمر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و مؤسسات پژوهشی دولتی و خصوصی توسط وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری انجمن‌های علمی و مداخله براساس آن در سرمایه‌گذاری در علوم منتخب و تکیه بر ایجاد قطب‌های علمی، براساس مزیت‌های نسبی و نیازهای آتی کشور
	۷. انجام اقدامات قانونی لازم برای تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور در راستای بند «۱۱» سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه پنجم	• دولت	
	۸. برنامه‌ریزی برای تحقق شاخص‌های اصلی علم و فناوری شامل سهم درآمد حاصل از صادرات محصولات و خدمات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و میانی، سرانه تولید ناخالص داخلی ناشی از علم و فناوری، تعداد گواهی ثبت اختراع، تعداد تولیدات علمی بین‌المللی، نسبت سرمایه‌گذاری خارجی در فعالیت‌های علم و فناوری به هزینه‌های تحقیقات کشور، تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان	<ul style="list-style-type: none"> • دولت • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی 	۳۷) دولت موظف است، در جهت ایجاد فضا و بسترهای مناسب، برای تقویت و تحکیم رقابت‌پذیری و افزایش بهره‌وری نیروی کار متوسط سالانه سه و نیم درصد (۳/۵٪) و رشد صادرات غیرنفتی متوسط سالانه ده و هفت دهم درصد (۱۰/۷٪) و ارتقای سهم صادرات کالاهای فناوری پیشرفته در صادرات غیرنفتی از دو درصد (۲٪) به شش درصد (۶٪) اقدام‌های ذیل را به عمل آورد

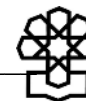
ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۷) هدف: توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان			
	دولت مجاز است به منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان اقدامات زیر را انجام دهد:	• دولت	
	الف) حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضامحور مشترک با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمی در موارد ناظر به حل مشکلات موجود کشور، مشروط به اینکه حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) از هزینه‌های آن را کارفرمای غیردولتی تأمین و تعهد کرده باشد	• دولت	۴۵/د) حمایت از کلیه پژوهش‌های سفارشی (دارای متقاضی) از طریق پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی، مشروط به اینکه حداقل چهل درصد (۴۰٪) از هزینه‌های آن را، کارفرما تأمین و تعهد کرده باشد
	ب) حمایت مالی و تسهیل شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط خصوصی و تعاونی که در زمینه تجاری‌سازی دانش و فناوری به‌ویژه تولید محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و صادرات خدمات فنی و مهندسی فعالیت می‌کنند و نیز حمایت از راه‌اندازی مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری از طریق بخش غیردولتی	• دولت	۴۰/ب) - (دولت) در جهت افزایش توان رقابت‌پذیری بنگاه‌های فعال در صنایع نوین): ۳) به سرمایه‌گذاری بنگاه‌های غیردولتی از طریق سرمایه‌گذاری‌های مشترک، ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی، تأمین مالی فناوری و صنایع نوین از قبیل نهاد مالی سرمایه‌گذاری خطرپذیر کمک نماید. ۴۵/ه) توسعه ساختارها و زیربنای لازم، برای رشد فعالیت‌های دانایی‌محور در بخش دولتی و خصوصی، به‌ویژه ایجاد و گسترش پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری ۷۵/الف) بهره‌گیری مناسب از موقعیت و توانمندی‌های عرصه‌های مختلف سرزمین، برای توسعه علم و فناوری و تعامل فعال با اقتصاد جهانی، از طرق مختلف از جمله تعیین مراکز و پارک‌های فناوری علمی، تحقیقاتی تخصصی و همچنین تعیین نقش و عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی موجود و جدید ۴۸/الف) زمینه‌سازی و انجام حمایت‌های لازم، برای ایجاد شرکت‌های غیردولتی توسعه فناوری و شرکت‌های خدماتی مهندسی، با مأموریت تولید، انتقال و جذب فناوری
	ج) حمایت‌های قانونی لازم در راستای تشویق طرف‌های خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی برای انتقال دانش فنی و بخشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه مربوط به داخل کشور و انجام آن با مشارکت شرکت‌های داخلی	• دولت	۴۸/ب) تدوین ضوابط و ارائه حمایت‌های لازم در راستای تشویق طرف‌های خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی برای انتقال بخشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه مربوط به داخل کشور و انجام آن با مشارکت شرکت‌های داخلی
	د) حمایت مالی از ایجاد و توسعه بورس ایده و بازار فناوری به‌منظور استفاده از ظرفیت‌های علمی در جهت پاسخگویی به نیاز بخش صنعت، کشاورزی و خدمات	• دولت	۴۵/ط) پیش‌بینی تمهیدات و سازوکارهای لازم به‌منظور ارزشگذاری و مبادله محصولات نامشهود دانایی‌محور

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۷)			
هدف: توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان			
مشمولان	همه حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی در راستای ارتقای بهره‌وری و حل مشکلات کشور	<ul style="list-style-type: none"> • دولت • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی 	
مشمولان	(و) تأمین و پرداخت بخشی از هزینه ثبت اختراعات، تولید دانش فنی و حمایت مالی از تولیدکنندگان برای خرید دانش فنی و امتیاز اختراعات	<ul style="list-style-type: none"> • دولت 	۴۵/ب) تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های ثبت جواز امتیاز علمی (patent) در سطح بین‌المللی و خرید جوازهای امتیاز علمی ثبت شده داخلی، توسط تولیدکنندگان
مشمولان	تبصره «۱» - دستگاه‌های اجرایی مکلفند امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها را با نرخ ترجیحی در اختیار مؤسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان مورد تأیید شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری در چارچوب مصوبه هیئت وزیران قرار دهند	<ul style="list-style-type: none"> • دولت • شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی 	
مشمولان	تبصره «۲» - در راستای توسعه و انتشار فناوری، به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی را که در چارچوب قرارداد با دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و فناوری دولتی ایجاد و حاصل شده است به دانشگاه‌ها و مؤسسات یاد شده واگذار نمایند	<ul style="list-style-type: none"> • دولت • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی 	
مشمولان	تبصره «۳» - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است صرفاً پس از ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح نسبت به ثبت اختراعات اقدام نماید	<ul style="list-style-type: none"> • دولت • سازمان ثبت اسناد و املاک کشور • مراجع ذیصلاح 	۴۵/الف) طراحی و استقرار کامل نظام جامع حقوق مالکیت معنوی، ملی و بین‌المللی و پیش‌بینی ساختارهای اجرایی لازم
مشمولان	تبصره «۴» - اعضای هیئت علمی می‌توانند با تصویب هیئت امنای همان دانشگاه نسبت به تشکیل مؤسسات و شرکت‌های صد درصد (۱۰۰٪) خصوصی دانش‌بنیان اقدام و یا در این مؤسسات و شرکت‌ها مشارکت نمایند. این مؤسسات و شرکت‌ها برای انعقاد قرارداد پژوهشی مستقیم یا غیرمستقیم با دستگاه‌های اجرایی مشمول قانون منع مداخله کارکنان در معاملات دولتی و تغییرات بعدی آن نخواهند بود	<ul style="list-style-type: none"> • وزارت علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • دستگاه‌های اجرایی 	۵۱) تنفیذ بند «الف» ماده (۱۵۴) و بندهای «الف» و «ب» ماده (۱۴۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و اصلاحیه‌های آن برای دوره برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۸) ماده (۱۵۴) الف برنامه سوم توضیحات به‌منظور تسهیل در استفاده از تخصص و توان فنی کادر علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و جهت‌گیری پژوهش‌های دانشگاهی به سمت نیازهای علمی و تخصصی کشور:

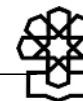
ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاده مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۷) هدف: توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان			
			<p>الف) به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور و مراکز تحقیقاتی مصوب اجازه داده می‌شود با رعایت مراتب زیر نسبت به تشکیل شرکت‌های دولتی خدمات علمی، تحقیقاتی و فنی با مقررات خاص و تابع قانون تجارت مبادرت کنند</p> <p>۱. خدمات این شرکت‌ها صرفاً در محدوده تحقیقات و خدمات علمی و فنی است که شرکت‌ها و مؤسسات بخش غیردولتی و غیرعمومی قادر به انجام آنها نیستند و دانشگاه را از اهداف اصلی آموزشی و پژوهشی خود دور نمی‌کند.</p>
			<p>۲. حداکثر چهل و نه درصد (۴۹٪) از سهام‌داران این شرکت‌ها اعضای هیئت علمی، کارشناسان پژوهشی، تکنسین‌ها و کارکنان همان دانشگاه، مؤسسه آموزش عالی و مرکز تحقیقاتی و پژوهشی بوده و سهام‌داران و شرکت مربوطه از محدودیت «قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین، دولت و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری مصوب ۱۳۳۷/۱۰/۲۲» مستثناست.</p> <p>اساسنامه نمونه و یا خاص هر یک از شرکت‌های فوق در هر یک از دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی و پژوهشی با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد</p> <p>توضیحات: در این ماده به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور و مراکز تحقیقاتی مصوب اجازه داده شده نسبت به تشکیل شرکت‌های دولتی خدمات علمی، تحقیقاتی و فنی با مقررات خاص و تابع قانون تجارت مبادرت کنند درحالی که در تبصره «۴» ماده (۱۶) برنامه پنجم به اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها با تصویب هیئت امنا همان دانشگاه مجوز تشکیل مؤسسات و شرکت‌های صد درصد (۱۰۰٪) خصوصی دانش‌بنیان یا مشارکت در آن اعطا شده است از این رو این دو دقیقاً معادل با هم نمی‌باشند و صرفاً به علت هدف مشترک تشکیل شرکت‌های پژوهشی در اینجا با هم مقایسه شده‌اند</p>

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۸)			
هدف: گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری			
	دولت به‌منظور گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری اقدامات زیر را انجام دهد:	• دولت	۵۰/ی) به‌منظور جلوگیری از خروج بی‌رویه سرمایه‌های انسانی، فکری، علمی و فنی کشور دولت موظف است در سال اول برنامه چهارم توسعه ضمن انجام مطالعات و بررسی راهکارهای مناسب اقدامات قانونی لازم را به‌عمل آورد
	الف) ارتقای منزلت اجتماعی از طریق فرهنگ‌سازی	• دولت	
	ب) تسهیل در ارتقای تحصیلی و ورود به رشته‌های تحصیلی مورد علاقه در دوره‌های قبل و بعد از ورود به دانشگاه	• دولت	۴۸/ج) اتخاذ تدابیر لازم، در جهت اصلاح نظام آموزش کشور و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها با توجه به سوابق تحصیلی در سنوات دوره متوسطه و جلب مشارکت دانشگاه‌ها، به‌منظور ارتقای توانایی خلاقیت، نوآوری، خطرپذیری و کارآفرینی آموزش‌گیرندگان و ایجاد روحیه آموختن و پژوهش مستقل در میان نسل جوان
	ج) اعطای حمایت‌های مالی و بورس تحصیلی از طریق وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بنیاد ملی نخبگان	دولت • وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری • وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی • بنیاد ملی نخبگان	
	د) هدایت تحصیلی در زمینه‌ها و رشته‌های اولویت‌دار مورد نیاز کشور	• دولت	
	هـ) برقراری تأمین بیمه تأمین اجتماعی و بیمه پایه سلامت فرد و خانواده وی	• دولت	
	و) رفع دغدغه خطرپذیری مالی در انجام مراحل پژوهشی و امور نوآورانه	• دولت	
	ز) حمایت از تجاری‌سازی دستاوردهای آنان	• دولت	
	ح) تقویت ابعاد معنوی، بصیرت‌افزایی، خودباوری و تعلق ملی	• دولت	
	ط) ایجاد و تقویت مراکز علمی، تحقیقاتی و فناوری توانمند در تراز بین‌المللی و با امکانات خاص در شاخه‌های مختلف علوم و فنون بنیادی و راهبردی با به‌کارگیری نخبگان و دانشمندان در جهت خلق دانش، ایده‌های نو و تبدیل علم به ثروت در طول برنامه پنجم	• دولت	

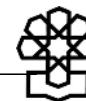
ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۸)			
هدف: گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری			
	ی) ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای نخبگان و استعداد‌های برتر متناسب با تخصص و توانمندی‌های آنها و اولویت‌های کشور با حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خطرپذیر جهت تبدیل دانش فنی به محصول قابل ارائه به بازار کار	• دولت	۱۴۳/الف) به منظور اصلاح و بهبود مدیریت نیروی انسانی بخش دولتی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی مذکور در ماده (۱۶۰) این قانون موظفند اقدامات ذیل را به عمل آورند: الف) تجزیه و تحلیل و بازطراحی مشاغل دولتی با رویکرد جذب متخصصین و نخبگان
	ک) ایجاد سازوکارهای مناسب برای افزایش سهم مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و استعداد‌های برتر در تصمیم‌سازی‌ها و مدیریت کشور	• دولت	۴۹/و) ایجاد تولیت واحد در سیاستگذاری و مدیریت امور مربوط به استعداد‌های درخشان و نیز بهره‌برداری بهینه از امکانات مادی و معنوی موجود در این زمینه، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مجازند از تأسیس باشگاه غیردولتی و صیانت از استعداد‌های درخشان کشور حمایت نمایند
	ل) ایجاد سازوکار لازم برای مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و دانشمندان کشور در همایش‌ها، کنفرانس‌ها و مجامع علمی و پژوهشی بین‌المللی و برتر جهان و بهره‌گیری از توانمندی‌های دانشمندان و نخبگان ایرانی در جهان و فراهم کردن فرصت‌های مطالعاتی مناسب در داخل و خارج کشور	• دولت	
	م) تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های ثبت جواز امتیاز علمی (Patent) در سطح ملی و بین‌المللی و ایجاد تمهیدات و تسهیلات لازم برای انتشار آثار مفید علمی آنان	• دولت	۴۵/ب) تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های ثبت جواز امتیاز علمی (patent) در سطح بین‌المللی

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۸۰)			
هدف: ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی، کاهش عدم تعادل منطقه‌ای و توسعه مشاغل نو			
	به دولت اجازه داده می‌شود در راستای ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی، کاهش عدم تعادل منطقه‌ای و توسعه مشاغل نو اقدام‌های زیر را انجام دهد:	• دولت	
	الف) حمایت مالی و تشویق توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌های تولیدی، ایجاد پیوند مناسب بین بنگاه‌های کوچک، متوسط، بزرگ (اعطای کمک‌های هدفمند) و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی - مهندسی - تخصصی، تحقیق و توسعه و بازاریابی در بنگاه‌های کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها	• دولت	۳۹/الف) (دولت موظف است) اصلاح ساختار و ساماندهی مناسب بنگاه‌های اقتصادی و تقویت رقابت‌پذیری آنها را، از طریق زیر اصلاح نماید: حمایت از ایجاد پیوند مناسب، بین بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ (اعطای کمک‌های هدفمند) توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌ها و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی - مهندسی - تخصصی، تحقیق و توسعه و بازاریابی در بنگاه‌های کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها
	ب) رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر	• دولت	۳۹/الف-۲) رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه، بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر و اصلاح ساختار قطبی کنونی
ماده (۱۰۴)			
	و) دولت موظف است ضمن ایجاد همسویی قوانین و مقررات بخش تجاری کشور با قوانین و مقررات اتحادیه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله سازمان تجارت جهانی، نسبت به آماده‌سازی و توانمندسازی ارکان اقتصادی کشور برای عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO) تا پایان سال دوم برنامه اقدام نماید	• دولت	

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۱۲) هدف: توسعه مناطق آزاد*			
* از آنجا که مطابق با ماده (۹) قانون شرکت‌های دانش‌بنیان واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام مأموریت‌های محول از مزایای قانونی مناطق آزاد درخصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار هستند، بند «د» ماده (۱۱۲) در موضوع مواد مرتبط با فناوری مورد توجه قرار گرفته است			
د) مبادلات کالا بین مناطق آزاد و خارج از کشور و نیز سایر مناطق آزاد از کلیه عوارض (به‌استثنای عوارض موضوع ماده (۱۰) «قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷»، مالیات و حقوق ورودی معاف می‌باشند	• دولت	۳۵/ و) مبادلات کالا بین مناطق آزاد و خارج از کشور و نیز سایر مناطق آزاد از کلیه حقوق ورودی، عوارض (به‌استثنای عوارض موضوع ماده (۱۰) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷) و مالیات معاف می‌باشند	
ه) به‌منظور گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی، ایجاد نمایندگی دانشگاه‌های داخلی و معتبر خارجی بر طبق اعلام وزارتخانه‌های ذیربط و تأسیس دانشگاه‌های خصوصی در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و ویژه اقتصادی با رعایت قوانین مربوط مجاز است	• دولت	۷۵/ الف) بهره‌گیری مناسب از موقعیت و توانمندی‌های عرصه‌های مختلف سرزمین، برای توسعه علم و فناوری و تعامل فعال با اقتصاد جهانی، از طرق مختلف از جمله تعیین مراکز و پارک‌های فناوری علمی، تحقیقاتی تخصصی و همچنین تعیین نقش و عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی موجود و جدید	

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۵۰)			
هدف: تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در قالب تدوین راهبرد توسعه صنعتی و معدنی در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی			
وزارت صنایع و معادن موظف است به منظور تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در قالب تدوین راهبرد توسعه صنعتی و معدنی با هماهنگی معاونت در بخش‌های برگزیده صنعت و معدن در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی با رعایت محورهای راهبردی ذیل به‌گونه‌ای اقدام کند که نرخ رشد ارزش‌افزوده بخش صنعت و معدن افزایش یابد:	• وزارت صنایع و معادن • معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری		
الف) ارتقای سطح رقابت‌مندی صنایع کشور با تأکید بر توسعه قابلیت‌های فناوری و انتقال نقطه اتکای مزیت‌های نسبی از مواد اولیه و خام به توانایی‌های فناورانه (تکنولوژیک) و خلق مزیت‌های رقابتی	• وزارت صنایع و معادن • معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری	۲۱/الف) توسعه قابلیت‌های فناوری و ایجاد شرایط بهره‌مندی از جریان‌های سرریز فناوری در جهان و تأکید ویژه بر حوزه‌های دارای توان توسعه‌ای بالا در صنایع نوین	
ج) توسعه پیوند مناسب صنایع کوچک، متوسط و بزرگ و شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی و نشان تجاری (برند) و تمهید ادغام و شکل‌گیری بنگاه‌های بزرگ رقابت‌پذیر	• وزارت صنایع و معادن • معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری	۲۱/ج) اصلاح و تقویت نهادهای پشتیبانی‌کننده توسعه کارآفرینی و صنایع کوچک و متوسط ۳۹/الف) (دولت) اصلاح ساختار و ساماندهی مناسب بنگاه‌های اقتصادی و تقویت رقابت‌پذیری آنها را، از طریق زیر اصلاح نماید: ۱. حمایت از ایجاد پیوند مناسب، بین بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ (اعطای کمک‌های هدفمند) توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌ها و انجام تمهیدات لازم برای تقویت توان فنی - مهندسی - تخصصی، تحقیق و توسعه و بازاریاب در بنگاه‌های کوچک و متوسط و توسعه مراکز اطلاع‌رسانی و تجارت الکترونیک برای آنها ۲. رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه، بنگاه‌های کوچک و متوسط و کمک به بلوغ و تبدیل آنها به بنگاه‌های بزرگ و رقابت‌پذیر و اصلاح ساختار قطبی کنونی	
ه) افزایش توانمندی‌ها و قابلیت‌های طراحی، تدارک، ساخت، گسترش همکاری صنعت و دانشگاه، ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، تعمیق تعامل صنایع با شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری و افزایش مستمر سهم صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر (صنایع نوین) در ترکیب تولید صنعتی، نوسازی و ارتقای بهره‌وری صنایع و معادن	• وزارت صنایع و معادن • معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری	۴۰/ب) در جهت افزایش توان رقابت‌پذیری بنگاه‌های فعال در صنایع نوین اقدامات ذیل انجام پذیرد: - مناطق ویژه صنایع مبتنی بر فناوری‌های برتر را، در جوار قطب‌های علمی - صنعتی کشور و در مکان‌های مناسب ایجاد نماید	

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
<p>ماده (۱۵۰)</p> <p>هدف: تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در قالب تدوین راهبرد توسعه صنعتی و معدنی در جهت تحقق هدف رشد تولید صنعتی و معدنی</p>			
	<p>- شهرک‌های فناوری را در مکان‌های مناسب ایجاد نماید</p> <p>- به سرمایه‌گذاری بنگاه‌های غیردولتی از طریق سرمایه‌گذاری‌های مشترک، ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی، تأمین مالی فناوری و صنایع نوین از قبیل نهاد مالی سرمایه‌گذاری خطرپذیر کمک نماید</p> <p>- مؤسسات پژوهشی لازم را برای توسعه فناوری‌های پیشرفته و جدید از طریق مشارکت شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با مراکز پژوهشی (آموزش عالی) کشور ایجاد نماید</p> <p>۴۵/ و) اقدام برای اصلاح قوانین و مقررات و ایجاد تسهیلات لازم، جهت ارجاع کار و عقد قرارداد فعالیت‌های پژوهشی و فنی دولت با بخش خصوصی و تعاونی و حمایت از ورود بخش خصوصی و تعاونی به بازارهای بین‌المللی در قلمرو دانش و فناوری</p>		
<p>۴۲/ تنفیذ مواد (۲۴) و (۸۸) «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و اصلاحیه‌های آن» برای دوره برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۸۸)</p> <p><u>ماده (۸۸) برنامه سوم:</u></p> <p>به‌منظور استفاده حداکثر از توان فنی و مهندسی، تولیدی، صنعتی و اجرایی کشور، دستگاه‌های اجرایی موضوع این قانون موظفند به هنگام انجام کلیه معاملات از پیمانکاران و سازندگان ایرانی در چارچوب رتبه‌بندی سازمان برنامه و بودجه دعوت به عمل آورند و با رعایت قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی کشور در کلیه معاملات، شرایط یکسان ارزی و ریالی جهت پیمانکاران، مشاوران و سازندگان و تولیدکنندگان داخلی و خارجی معمول دارند</p>	<p>• وزارت صنایع و معادن</p> <p>• معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری</p>	<p>و) تقویت سازوکارهای تمهیدی و نظارتی اجرای «قانون حداکثر استفاده از توان فنی و مهندسی تولیدی و صنعتی و اجرایی کشور در اجرای پروژه‌ها و ایجاد تسهیلات به‌منظور صدور خدمات مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲»</p>	

ماده / بند	متن کامل برنامه	نهاد مکلف	احکام مشابه در برنامه چهارم
ماده (۱۵۱)			
هدف: حمایت از سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین			
	الف) به منظور حمایت از سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین به دولت اجازه داده می‌شود بخشی از سرجمع کل تسهیلات اعطایی سالانه به بخش‌های خصوصی و تعاونی که در قالب اعتبارات وجوه اداره شده برای صنایع نوین در بودجه‌های سالانه منظور می‌شود شامل سود و کارمزد تسهیلات اعطایی را مورد بخشودگی قرار دهد	• دولت	
	ب) آیین‌نامه اجرایی این بند مشتمل بر تعریف دامنه شمول صنایع نوین و ضوابط بخشودگی به پیشنهاد مشترک وزارت صنایع و معادن، معاونت، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد عنوان صندوق «حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک» به صندوق «حمایت از صنایع نوین» تغییر می‌یابد. اساسنامه صندوق مزبور به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد	• وزارت صنایع و معادن • معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری • اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران • اتاق تعاون	۲۱/۶- اصلاح اساسنامه صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی و صندوق حمایت از توسعه و تحقیقات صنعت الکترونیک در جهت تقویت و توسعه نهادهای پوشش‌دهنده مخاطرات سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه اکتشافات مواد معدنی و سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین

۳. ملاحظات در خصوص برخی مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه

- بند «الف» ماده (۱۶) برنامه پنجم به بازنگری آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی به نحوی که تا پنجاه درصد (۵۰٪) امتیازات پژوهشی اعضای هیئت علمی معطوف به رفع مشکلات کشور باشد پرداخته است. با توجه به اینکه در این بند محدوده مشکلات یا اولویت‌هایی که سوق‌دهی فعالیت‌های پژوهشی به سمت آنها موجب امتیازدهی به ارتقای اعضای هیئت علمی می‌شود، که وضوح مشخص نشده است، نحوه اجرایی شدن این حکم به شکلی که انتخاب اولویت‌ها سلیقه‌ای نباشد و جایگاه و نقش هریک از رشته‌های علمی به خصوص علوم محض و پایه در رفع مشکلات کشور مشخص شود توجه کافی می‌طلبد. این بند در راستای بند «۲۱» اقدامات ملی در راهبرد کلان ۶ نقشه جامع علمی کشور می‌باشد که به بازتعریف نظام ارتقای اعضای هیئت علمی و پژوهشگران براساس ضوابط کیفی و اهداف و ارزش‌های نقشه جامع علمی کشور اشاره کرده است.

به نظر می‌رسد اجرایی شدن بند «الف» ماده (۱۶) مستلزم استخراج و تبیین اهداف و ارزش‌های نقشه جامع علمی کشور در این راستا و تعیین اولویت‌های علمی - پژوهشی ناظر به حل مشکلات کشور باشد که در نقشه به آنها پرداخته شده است.

- در بند «ه» ماده (۱۶) دولت مکلف شده است به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی سالیانه به میزان نیم درصد افزایش یافته و تا پایان برنامه به ۳ درصد برسد.

با توجه به اهمیت روزافزون علم و فناوری در پیشرفت اقتصادی و اجتماعی، کشورها سرمایه‌گذاری‌های خود را برای انجام فعالیت‌های تحقیق و توسعه و دستیابی به نتایج نوآورانه افزایش داده‌اند. میزان هزینه‌کرد دولت‌ها برای انجام فعالیت‌های پژوهشی براساس قوانین بودجه و نیز نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی به منظور مقایسه کشورها با یکدیگر، از معیارهای اصلی تعیین میزان توجه آنها به علم و فناوری و خلق ثروت از طریق نوآوری بوده و نقش مهمی در اعمال تصمیمات و سیاستگذاری به ویژه در سطح ملی ایفا می‌کند.

داده‌های حاصل از مطالعه و بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ در حوزه پژوهش و فناوری^۱ نشان می‌دهد که اگرچه حجم مطلق اعتبارات برنامه‌ای دولت در این دوره زمانی افزایش داشته، اما نسبت این اعتبارات به بودجه عمومی دولت با کاهش همراه بوده است و از ۱/۶۴ درصد در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ به ۱/۳۵ درصد در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ رسیده است. همچنین روند تغییر نسبت این اعتبارات

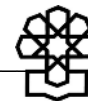
۱. سپیدسروش قاضی‌نوری و دیگران، بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، فصل پژوهش و فناوری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر فناوری‌های نوین، اسفند ۱۳۸۹، شماره مسلسل ۱۰۷۲۳، صص ۱۲ و ۱۴.

به تولید ناخالص داخلی رشد بسیار کندی را نشان می‌دهد و از ۰/۵۲ درصد در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ به ۰/۵۷ درصد در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ رسیده است. با افزودن اعتبارات پژوهشی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و اعتبارات تحقیق و توسعه لحاظ شده در ردیف‌های متفرقه قوانین بودجه، نسبت اعتبارات پژوهشی به تولید ناخالص داخلی در طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ روند کاهشی داشته و از ۱/۳۵ درصد به ۰/۶۵ درصد افت پیدا و در سال ۱۳۹۰ با اندکی افزایش نسبت به سال ۱۳۸۹ به ۰/۷۲ درصد رسیده است. خصوصی شدن شرکت‌های بزرگ دولتی در چند سال اخیر و در نتیجه محاسبه نکردن هزینه‌های پژوهشی آنها در اعتبارات پژوهشی، باعث مشاهده این کاهش شدید در نسبت اعتبارات پژوهشی دولت به تولید ناخالص داخلی شده است.

نتایج حاکی از آن است که با توجه به هدف بند «ه» ماده (۱۶) برنامه پنجم در خصوص افزایش نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی در کل کشور (بخش دولتی و غیردولتی) به ۳ درصد، از طرفی سهم دولت در این مقدار افزوده نشده است و از طرف دیگر به دلیل نبود داده‌های بخش غیردولتی، امکان تعیین سهم بخش غیردولتی و در نتیجه تعیین مقدار حقیقی نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی وجود ندارد. این مسئله لزوم استقرار نظام جامع اندازه‌گیری داده‌های بخش خصوصی را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

نکته دیگری که در تعیین مقدار دقیق هزینه‌کرد تحقیق و توسعه و ارزیابی بودجه‌ها اهمیت زیادی دارد پیروی از یک معیار مشخص برای تعریف فعالیت‌های تحقیق و توسعه و مطابق با معیارهای پذیرفته شده توسط سایر کشورها باشد. این امر کمک می‌کند که مقایسه کشور ما در این حوزه با سایر کشورها واقعی و درست باشد. پرکاربردترین راهنمای معیار رایج در جهان، راهنمای «فراسکاتی» است که فعالیت‌های تحقیق و توسعه را تعریف و طبقه‌بندی کرده و راهبردهایی برای دسته‌بندی بخشی هزینه‌های تحقیق و توسعه تجربی و اندازه‌گیری آنها نیز ارائه داده است. البته متناسب با وضعیت هر کشور می‌توان تعدیل‌هایی نیز برای راهنمای فراسکاتی در نظر گرفت که می‌باید مواردی را که کشوری ممکن است برخلاف این راهنما تحقیق و توسعه فرض کند به وضوح مشخص شود تا مقایسه شاخص‌های تحقیق و توسعه با توجه به آنها صورت گیرد.^۱ بنابراین توضیحات، به منظور اندازه‌گیری دقیق مقدار پژوهش از تولید ناخالص داخلی که در بند «ه» ماده (۱۶) مورد نظر است و مقایسه ملی و منطقه‌ای آن در طول سال‌های برنامه و در طول چشم‌انداز بیست‌ساله می‌باید فعالیت‌های تحقیق و توسعه براساس استانداردها و شرایط کشور به صورت شفاف تعریف و طبقه‌بندی شود تا بتوان

۱. پریسا علیزده و دیگران، آشنایی با اندازه‌گیری هزینه‌های تحقیق و توسعه براساس راهنمای فراسکاتی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر فناوری‌های نوین، اسفندماه ۱۳۸۹، شماره مسلسل ۱۰۷۶۹، ص ۲.

ردیف‌های بودجه مربوط به آنها را در بودجه‌های سالیانه مشخص کرد.

- اگرچه برنامه چهارم ارزیابی مستمر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و مؤسسات پژوهشی دولتی و خصوصی را در دستور کار خود داشت اما برنامه پنجم در این زمینه، در بند «و» ماده (۱۶)، ضرورت پایش شاخص‌ها و ارزیابی نتایج آن را مورد توجه قرار داده است به طوری که در جزء «۶» این بند آشکارا بر استقرار نظام یکپارچه پایش و ارزیابی علم و فناوری زیر نظر شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری با همکاری مرکز آمار ایران تأکید شده است. این حکم در صورت اجرایی شدن نقش بسیار مهمی در ایجاد یک سامانه اطلاعاتی و آماری از وضعیت علمی کشور، تعیین واقعی‌تر شاخص‌هایی چون هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی در کل کشور و مقایسه وضعیت کشور در سطح ملی و منطقه‌ای و بین‌المللی خواهد داشت.

- بند «ه» ماده (۱۷) به طور کلی بحث حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی را مطرح کرده است. در حال حاضر نهادها، ستادها و دستگاه‌های متفاوتی بر طبق اهداف و ضوابط سازمانی خود از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی حمایت می‌کنند و یکپارچگی و هماهنگی در این خصوص بین سازمان‌ها وجود ندارد. از این رو اتخاذ سازوکار مناسب برای اجرای این حکم و تعیین دستگاه یا دستگاه‌هایی که مکلف به ساماندهی و یکپارچه‌سازی بحث حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها باشند ضروری به نظر می‌رسد.

- اجرای تبصره «۱» ماده (۱۷) و بند «الف» ماده (۱۵۱) برنامه پنجم نیازمند مصوبه هیئت وزیران و آیین‌نامه اجرایی می‌باشد. در تبصره «۱» ماده (۱۷) دستگاه‌های اجرایی مکلف شده‌اند امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها را با نرخ ترجیحی در اختیار مؤسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان مورد تأیید شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری در چارچوب مصوبه هیئت وزیران قرار دهند اما مهلت قانونی برای تبیین آیین‌نامه مربوط به آن و تصویب هیئت وزیران لحاظ نشده است. همچنین آیین‌نامه اجرایی بند «الف» ماده (۱۵۱) مشتمل بر تعریف دامنه شمول صنایع نوین و ضوابط بخشودگی، می‌باید ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران برسد.

- در تبصره «۲» ماده (۱۷) در راستای توسعه و انتشار فناوری، دستگاه‌های اجرایی مجازند مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی را که در چارچوب قرارداد با دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و فناوری دولتی ایجاد و حاصل شده است به دانشگاه‌ها و مؤسسات یاد شده واگذار کنند.

در قوانین ایالات متحده آمریکا به منظور انتشار و توسعه فناوری قانونی به نام بای - دال^۱ یا قانون اصلاحات پتنت و علائم تجاری^۲ وجود دارد که در مورد مالکیت فکری دستاوردهای پژوهشی است که

1. Bayh-Dole Act

2. Patent and Trademark Law Amendments Act

بودجه و امکانات آن توسط دولت فدرال ایالات متحده آمریکا تأمین می‌شود. بای دال اجازه می‌دهد حق مالکیت فکری اختراعاتی که بودجه پژوهشی آن توسط دولت و دستگاه‌های اجرایی آن تأمین شده است به دانشگاه‌ها، کارگاه‌های مشاغل کوچک و مؤسسات غیرانتفاعی واگذار شود. در عوض دانشگاه‌ها و مؤسسات غیردولتی موظف می‌شوند با در اختیار داشتن این حق و یا واگذاری آن به اشخاص یا سازمان‌های غیردولتی دیگر، اختراع مورد نظر را به سمت تجاری‌سازی پیش ببرند. درآمد حاصل از صدور مجوز اختراع بین مخترعان و دانشگاه تقسیم و باقیمانده آن نیز صرف حمایت از تحقیقات علمی و آموزش می‌شود. البته دولت حق دارد در شرایط خاص و با استناد به دلایل معقول، بدون توافق دارنده پتنت مالکیت اختراع را در اختیار بگیرد یا به شخص و سازمان سومی واگذار کند.

تا سال ۱۹۸۰ دولت فدرال آمریکا حدود ۳۰۰۰۰ اختراع ثبت کرده بود درحالی که فقط پنج درصد (۵٪) آن تجاری شده بود. بسیاری از این اختراعات ثبت شده استفاده‌ای نداشتند و یا مرکزی وجود نداشت که آنها را توسعه بخشد و تجاری کند. بنابراین نیاز به سازوکاری مطمئن و هماهنگ برای انتقال و انتشار فناوری در مجموعه قوانین دولت فدرال آمریکا احساس می‌شد. به این ترتیب طبق قانون بای-دال به دانشگاه‌ها اجازه داده شد تا خودشان اختراعات حاصل از پژوهش را که بودجه آن توسط دولت تأمین می‌شود کنترل کنند با این شرط که محصولات و خدمات حاصل از آن در خدمت مردم (استفاده عمومی) باشد و منحصر به سازمان یا فرد خاصی نشود.^۱

انتقال فناوری به دانشگاه باعث ایجاد مشاغل، صنایع و بازارهای جدید تجاری می‌شود. در واقع هسته اولیه فناوری که منجر به ایجاد صنایع جدید در کشورها می‌شود اغلب از اختراعات ثبت شده در دانشگاه است. قانون بای - دال ابزار مهمی برای انتقال و انتشار فناوری محسوب می‌شود که سرعت تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی را که با بودجه دولت فدرال انجام می‌شود افزایش می‌دهد و منجر به توسعه صنایع جدید می‌شود. یکی از نتایج چشمگیر این قانون ایجاد انگیزه قوی برای همکاری تحقیقاتی بین دانشگاه و صنعت است. حمایت مالی دولت از پژوهش‌های دانشگاهی با اعطای حق مالکیت فکری اختراعات به دانشگاه‌ها و مؤسسات غیرانتفاعی و تقسیم امتیاز ثبت بین مخترعان، دانشگاه و دولت باعث تشویق اساتید دانشگاه، دانشجویان و گروه‌های تحقیقاتی برای سرمایه‌گذاری خصوصی و تجاری‌سازی اختراعات می‌شود و نوعی انتشار فناوری به وجود می‌آید که در ارتقای صنعت کشور بسیار حائز اهمیت است.^۲

اجرای شدن تبصره «۲» ماده (۱۶) برنامه پنجم توسعه همانند قانون بای - دال نیازمند مقررات و قوانین خاصی است که در ابتدا می‌باید بحث مالکیت فکری و نحوه ثبت اختراعات به‌عنوان

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Bayh%E2%80%93Dole_Act

2. <http://www.ucop.edu/ott/faculty/bayh.html>

پیش‌زمینه این تبصره تبیین شود و سپس دامنه شمول اختراعات و تجهیزات و دانش فنی که سازمان‌های دولتی مکلف یا مجاز به اعطای حق مالکیت فکری آن به دانشگاه‌ها و مؤسسات خصوصی هستند تعیین شود و در ادامه مسائلی چون نحوه ثبت و افشای اختراع توسط دانشگاه یا مؤسسه‌ای که با بودجه دولت به امر پژوهش پرداخته است، حقوق مخترعان، دانشگاه یا مؤسسه غیرانتفاعی و دولت از اختراع، انتقال حق ثبت اختراع از دانشگاه به مؤسسات غیرانتفاعی و نحوه ارائه مجوز به این مؤسسات، تقسیم درآمد حاصل از مجوز اختراع بین ذینفعان و نحوه ارزیابی تعهداتی که دانشگاه یا مؤسسات خصوصی در مورد نحوه مدیریت اختراع، به دولت متضمن هستند مورد توجه قرار گیرد.^۱

- در تبصره «۳» ماده (۱۶)، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف شده است پس از ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح نسبت به ثبت اختراعات اقدام کند. حمایت از مالکیت فکری در ایران سابقه‌ای طولانی دارد. نخستین قانون ثبت علائم تجاری در ایران در سال ۱۳۰۴ شمسی به تصویب رسید. در سال ۱۳۰۹ شمسی اداره علائم در وزارت اقتصاد مرکزیت یافت و دفتر علائم صنعتی و تجاری نامیده شد. در سال ۱۳۱۰ شمسی قانون ثبت علائم، اختراعات با ۳ فصل و ۵۱ ماده به تصویب رسید. براساس این قانون و آیین‌نامه اصلاحی اجرای آن در سال ۱۳۳۷ شمسی، ثبت اختراع در ایران به صورت اعلامی (ادعایی) صورت می‌گیرد. به این معنی که اداره کل ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی می‌تواند بدون بررسی جدید بودن طرح ارائه شده آن را به‌عنوان اختراع ثبت کند و تنها شرط آن این است که شخص یا شرکتی قبلاً اختراع مذکور را در ایران به ثبت نرسانیده باشد. به این ترتیب ثبت اختراع در ایران به هیچ وجه برای قابل استفاده بودن و یا حقیقی بودن اختراع سندیت ندارد (ماده (۳۶)). در برابر روش اعلامی روش ممیزی یا بررسی نیز برای ثبت اختراع وجود دارد که بسیاری از کشورها از این روش بهره می‌گیرند. در روش ممیزی پس از بررسی تازگی طرح محتوای فنی، کیفیت و کاربردی بودن آن نیز مورد بررسی کارشناسی قرار می‌گیرد.^۲ در قانون جدید ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب سال ۱۳۸۶، نظام ثبت اختراع (اعلامی یا ممیزی) به صورت صریح تعیین نشده و در طی سال‌های اخیر همچنان به همان شیوه نظام اعلامی دنبال شده است.

با توجه به اینکه پیوستن به معاهدات جهانی مخصوصاً مرتبط با ثبت اختراعات (از قبیل PCT و TRIPS) و استفاده از مزایای آن مستلزم نزدیک بودن سطح و کیفیت اختراعات به معیار بین‌المللی

۱. سیدسروش قاضی‌نوری، طرح تسهیل انتقال فناوری از دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی به بخش خصوصی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مهرماه ۱۳۸۸.

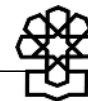
2. <http://www2.irna.com/ar/news/view/line-9/8610151991154157.htm>

است که نظام ثبت اعلامی و بررسی نکردن کارشناسی و فنی نکردن اختراعات باعث می‌شود تقاضانامه‌های اختراع نتواند به کیفیت و استاندارد لازم نزدیک شود، تغییر نظام اعلامی به سمت ممیزی و استفاده از مزایای آن در سطح جهانی ضروری به نظر می‌رسد. در تبصره «۳» ماده (۱۶) اگرچه ممیزی علمی اختراعات توسط مراجع ذیصلاح و ارائه گواهی ممیزی برای ثبت اختراع مورد توجه قرار گرفته است اما مشخص نشده است مراجع ذیصلاح چه سازمان یا سازمان‌هایی هستند.

بررسی کیفیت و محتوای علمی و فنی تقاضانامه‌های ثبت اختراع فرایندی کاملاً تخصصی و حرفه‌ای است. مرجع ذیصلاح مجری این امر می‌باید از توان کارشناسی کافی در این خصوص برخوردار باشد و از سویی دیگر، خود، ذینفع در ثبت اختراعات نباشد. به این ترتیب به نظر می‌رسد واگذاری حق ممیزی و ثبت اختراعات به خود سازمان ثبت‌کننده، که در ایران قوه قضائیه، اداره کل مالکیت صنعتی، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور می‌باشد، منوط بر اینکه توان تخصصی لازم در مورد بررسی علمی و فنی اختراعات در این سازمان ایجاد شود می‌تواند از بحث حضور ذینفعان از قبیل دانشگاه‌ها یا دیگر پژوهشگاه‌های وابسته به وزارت علوم در داوری تقاضانامه‌ها و مسائل مربوط به آن بکاهد.

- ماده (۵۱) قانون برنامه چهارم که در واقع ادامه بند «الف» ماده (۱۵۴) قانون برنامه سوم بود به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور و مراکز تحقیقاتی مصوب اجازه می‌داد نسبت به تشکیل شرکت‌های دولتی خدمات علمی، تحقیقاتی و فنی با مقررات خاص و تابع قانون تجارت مبادرت کنند. این ماده به دلیل تضاد با سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی در طول سال‌های اجرای برنامه چهارم عملی نشد. در ادامه در برنامه پنجم توسعه تشکیل این مؤسسات و شرکت‌ها در قالب شرکت‌های صد درصد (۱۰۰٪) خصوصی دانش‌بنیان می‌باشد که تأسیس یا مشارکت در تأسیس آن به اعضای هیئت علمی دانشگاه با تصویب هیئت امنای همان دانشگاه واگذار شده است (تبصره «۴» ماده (۱۷)).

سؤالی که در این خصوص مطرح است این است که با تأسیس شرکت‌های خصوصی صد درصد دانش‌بنیان یا مشارکت در تأسیس آن توسط اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، مالکیت فکری ایده‌ها و طرح‌های پژوهشی که عمدتاً تجاری‌سازی آنها در شرکت‌های دانش‌بنیان دنبال می‌شود متعلق به چه کسی خواهد بود؟ با توجه به اینکه بسیاری از این ایده‌ها و طرح‌های پژوهشی ابتدا در دانشگاه‌ها و توسط اعضای هیئت علمی شکل گرفته و هدایت می‌شوند و یا از طریق دستگاه‌های اجرایی در اختیار دانشگاه قرار گرفته و مطابق با تبصره «۲» ماده (۱۷) مالکیت فکری و دانش فنی که در چارچوب این قرارداد می‌باشد به دانشگاه واگذار می‌شود آیا در ادامه با انتقال کار و تجاری‌سازی تحقیق و توسعه در شرکت‌های خصوصی دانش‌بنیان، دانشگاه‌ها سهمی در مالکیت فکری این طرح‌ها خواهند داشت؟

- نکته دیگری که در برنامه پنجم ذکر آن لازم است، ماده (۱۰۴) آن قانون است که بر آماده‌سازی و توانمندسازی ارکان اقتصادی کشور برای عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO) تا پایان سال دوم برنامه اشاره دارد. این ماده از این لحاظ در حوزه علم و فناوری در این گزارش با اهمیت است که عضویت در WTO منجر به قبول موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (TRIPs) و لازم‌الاجرا بودن آن می‌شود. این موافقتنامه دربرگیرنده قواعدی برای حمایت از کپی‌رایت، علائم تجاری، نشانه‌های جغرافیایی، طرح‌های صنعتی، گواهی ثبت اختراع، طرح ساخت مدارهای یکپارچه و سایر اطلاعات افشا نشده است. از جنبه‌های مهم موافقتنامه TRIPs می‌توان به پیش‌بینی سازوکار برخورد با کشورهایی که تعهدات خود را در زمینه مالکیت فکری رعایت نمی‌کنند، اشاره کرد.^۱

بحث مالکیت فکری طرح‌های صنعتی و ثبت اختراع، یکی از مباحث بسیار مهم در حوزه فناوری و به‌خصوص فناوری‌های نوین می‌باشد و در برنامه‌های چهارم^۲ و پنجم توسعه^۳ و نقشه جامع علمی کشور^۴ بر ایجاد ساختارهای لازم جهت تدوین قوانین این حوزه تأکید شده است.

۴. اهم احکام و مواد مرتبط با علم و فناوری در برنامه چهارم که در برنامه پنجم تغییر کرده یا حذف شده‌اند

- رویکرد برنامه چهارم در حوزه علم و فناوری بر ایجاد زیرساخت‌هایی به‌منظور برپاسازی نظام جامع پژوهش و فناوری و تهیه برنامه‌های جامع توسعه علمی و فناوری کشور استوار بوده است. برای مثال در احکام مربوط به فناوری ماده (۴۳) برنامه چهارم آمده است: دولت موظف است، نظر به اهمیت نقش دانش و فناوری و مهارت، به‌عنوان اصلی‌ترین عامل ایجاد ارزش‌افزوده در اقتصاد نوین، اقداماتی ازجمله

1. <http://www.iransnr.org/Portals/44fa7561-56f7-47e4-a228-477ca071e439/Files/press/Takfa/Takfa5-1/101.pdf>

۲. قانون برنامه چهارم ماده (۴۵) / الف) طراحی و استقرار کامل نظام جامع حقوق مالکیت معنوی، ملی و بین‌المللی و پیش‌بینی ساختارهای اجرایی لازم.

۳. قانون برنامه پنجم ماده (۱۷) / و) تبصره «۳» - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است صرفاً پس از ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح نسبت به ثبت اختراعات اقدام نماید.

۴. نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۱/ راهبرد ملی/ ۴) ساماندهی نظام مالکیت فکری در حوزه‌های علم و فناوری اقدامات ملی:

۵. ثبت و اعتبارسنجی مالکیت فکری در حوزه علم و فناوری در قوه مجریه،

۶. ایجاد نهاد دادرسی تخصصی علم و فناوری برای رسیدگی به شکایات و دادخواهی‌ها در قوه قضائیه،

۷. ایجاد نظام ثبت اختراع امتحانی (اثباتی) در حوزه‌های اولویت‌دار،

۸. اصلاح و ترمیم و تکمیل نظام پشتیبان ثبت اختراع و اکتشاف ازجمله دفاتر خصوصی تنظیم و پیگیری حقوقی ثبت اختراع و

اکتشاف، دفاتر خصوصی تحلیل اختراع و اکتشاف و مراکز اطلاع‌رسانی فناوری،

۹. تقویت و ساماندهی قوانین و مقررات مالکیت فکری در عرصه مقالات علمی و کتب علمی و پایان‌نامه‌ها و ثبت اختراعات و

نرم‌افزارهای فنی و تخصصی.

الف) نوسازی و بازسازی سیاست‌ها و راهبردهای پژوهشی، فناوری و آموزشی، به‌منظور توانایی پاسخگویی مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی کشور به تقاضای اجتماعی، فرهنگی و صنعتی و کار کردن در فضای رقابت فزاینده عرصه جهانی، طی سال اول برنامه چهارم،

ب) تهیه برنامه‌های جامع توسعه علمی و فناوری کشور (به‌ویژه فناوری با سطوح عالی علوم و فناوری روز جهانی) در بخش‌های مختلف، طی سال اول برنامه چهارم، را به‌عمل آورد.

اگرچه این احکام در برنامه پنجم تغییر کرده و یا بند ویژه‌ای (۴۳/ج) که در برنامه چهارم به فناوری‌های نوینی چون فناوری اطلاعات، فناوری زیستی و ریزفناوری اختصاص داشته، در برنامه پنجم حذف شده است، اما با توجه به تهیه و تدوین نقشه جامع علمی کشور، مواد مشابه این احکام در ذیل راهبردهای کلان، ملی و اقدامات و شاخص‌های موجود در نقشه آمده است و ازاین‌رو در برنامه پنجم لحاظ نشده است. امید می‌رود با ایجاد زیرساخت‌های قانونی لازم در طول برنامه پنجم که در بند (۷/و) ماده (۱۶)) این برنامه بر آن تأکید شده است، شرایط اجرایی شدن مواد و احکام نقشه جامع علمی کشور فراهم شود.

- بندهای «ج» و «ح» مواد (۴۵) و (۴۷) از برنامه چهارم از جمله احکام و موادی هستند که در برنامه پنجم به آنها اشاره نشده است. در بندهای «ج» و «ح» در ماده (۴۵) دولت موظف است، به‌منظور گسترش بازار محصولات دانایی‌محور دانش‌بنیان، تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی و نوآوری و گسترش نقش بخش خصوصی و تعاونی در این قلمرو، اقدام‌های ذیل را به انجام برساند:

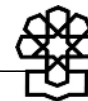
ج) اتخاذ تدابیر لازم، جهت بیمه قراردادهای پژوهشی، فنی و فعالیت‌های تولیدی و خدماتی که براساس دستاوردها و نتایج یافته‌های پژوهشی داخلی، انجام می‌گیرد.

ح) کمک به تأسیس و توسعه صندوق‌های غیردولتی پژوهش و فناوری.

رجوع به قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها» مصوب ۱۳۸۹/۸/۵ نشان می‌دهد که بند «ه» ماده (۳)^۲ این قانون به بیان ایجاد پوشش بیمه‌ای مناسب برای کاهش خطرپذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید، عرضه و به‌کارگیری پرداخته است و ازاین‌رو موارد موضوع بند «ج» ماده (۴۵) را که مربوط به بیمه‌های قراردادهای فنی و فعالیت‌های خدماتی و تولیدی حاصل از پژوهش می‌شود در این بند از قانون شرکت‌های دانش‌بنیان لحاظ شده اما بیمه‌ای برای قراردادهای پژوهشی در برنامه پنجم در نظر گرفته نشده است.

۱. قانون برنامه چهارم ماده (۴۳/ج) پیش‌بینی تمهیدات لازم به‌منظور بهره‌برداری حداکثر ظرفیت‌های ملی و منطقه‌ای حوزه‌های فناوری اطلاعات، فناوری زیستی و ریزفناوری، زیست‌محیطی، هوافضا و هسته‌ای.

۲. قانون شرکت‌های دانش‌بنیان ماده (۳/ه) ایجاد پوشش بیمه‌ای مناسبی برای کاهش خطرپذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید، عرضه و به‌کارگیری.

در ماده (۵)^۱ تبصره «۱»^۲ قانون شرکت‌های دانش‌بنیان در مورد اعطای تسهیلات به صندوق‌های غیردولتی پژوهشی و فناوری موضوع ماده (۴۵/ح)^۳ قانون برنامه چهارم بحث شده است. اما نکته مورد تأمل در این خصوص این است که این تبصره تنها در مورد تأمین سرمایه صندوق‌های موضوع ماده (۴۵) برنامه چهارم (اختصاص ۵ درصد از سرمایه صندوق نوآوری و شکوفایی به صندوق‌های غیردولتی پژوهش و فناوری) می‌باشد. از این رو خلأ بند قانونی در مورد تأسیس این نوع صندوق‌ها و حمایت از آنها در برنامه پنجم احساس می‌شود.

ماده (۴۷) برنامه چهارم بیان می‌دارد: به منظور ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی، اجازه داده می‌شود واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام مأموریت‌های محول از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار شوند.

این ماده معادل با ماده (۹)^۴ قانون شرکت‌های دانش‌بنیان است. به همین دلیل با تصویب قانون شرکت‌های دانش‌بنیان و لحاظ بندهای یاد شده در آن، از تکرار مجدد آنها در برنامه پنجم صرفنظر شده است و با استناد به آن قانون می‌توان از اختیارات و قابلیت‌های آنها در برنامه پنجم از جمله بند «ج» ماده (۱۷)^۵ و یا بند «د» ماده (۱۱۲)^۶ استفاده کرد.

۱. ماده (۵) قانون شرکت‌های دانش‌بنیان: به منظور کمک به تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات و شکوفاسازی و کاربردی نمودن دانش فنی از طریق ارائه کمک و تسهیلات قرض‌الحسنه و تسهیلات بدون اخذ هرگونه تضمین و مشارکت با اختیار بخشش تمام یا بخشی از سهم مشارکت به شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان، صندوقی تحت عنوان صندوق نوآوری و شکوفایی وابسته به شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری و زیر نظر رئیس شورا تأسیس می‌شود. منابع مالی صندوق شامل کمک‌های دولت، اعتبارات مندرج در بودجه سالیانه، هرگونه کمک و سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی و شرکت‌های دولتی وابسته و تابع، نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداری‌ها و شرکت‌های وابسته و تابع می‌باشد. بانک‌ها نیز می‌توانند بخشی از منابع تسهیلات موضوع صندوق یاد شده را تأمین کنند. به منظور تأمین منابع مالی صندوق، دولت موظف است از سال سوم به بعد در لایحه بودجه حداقل نیم درصد (۰/۵٪) از منابع بودجه عمومی خود را جهت کمک به این صندوق در نظر بگیرد.

۲. تبصره «۱» - حداقل پنج درصد (۵٪) از سرمایه این صندوق جهت اعطای تسهیلات به صندوق‌های غیردولتی پژوهشی و فناوری موضوع ماده (۴۵) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مورد تأیید وزارت علوم تحقیقات و فناوری تخصیص خواهد یافت.

۳. قانون برنامه پنجم ماده (۴۵/ح) کمک به تأسیس و توسعه صندوق‌های غیردولتی پژوهش و فناوری.

۴. قانون شرکت‌های دانش‌بنیان ماده (۹) به منظور ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی، اجازه داده می‌شود، واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام مأموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار گردند.

۵. قانون برنامه پنجم ماده (۱۷/ج) حمایت‌های قانونی لازم در راستای تشویق طرف‌های خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی برای انتقال دانش فنی و بخشی از فعالیت‌های تحقیق و توسعه مربوط به داخل کشور و انجام آن با مشارکت شرکت‌های داخلی.

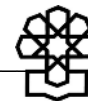
۶. قانون برنامه پنجم ماده (۱۱۲/د) مبادلات کالا بین مناطق آزاد و خارج از کشور و نیز سایر مناطق آزاد از کلیه عوارض (به استثنای عوارض موضوع ماده (۱۰) «قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۱۷»)، مالیات و حقوق ورودی معاف می‌باشند.

جمع‌بندی و پیشنهادات

بررسی احکام و مواد حوزه علم و فناوری در برنامه پنجم نشان می‌دهد که برخی از این مواد نیازمند ایجاد زیرساخت‌های قانونی و یا اتخاذ سازوکارهای اجرایی مناسب می‌باشند. برای مثال:

۱. آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی (بند «الف» ماده (۱۶)) باید تبیین شود. در این بند گفته شده است که پنجاه درصد (۵۰٪) امتیازات پژوهشی اعضای هیئت علمی معطوف به رفع مشکلات کشور است. نحوه اجرایی شدن این حکم باید به گونه‌ای باشد که اولویت‌های امتیازدهی به ارتقا سلیقه‌ای نباشد و جایگاه و نقش هریک از رشته‌های علمی به خصوص علوم محض و پایه در رفع مشکلات کشور مشخص شود. تعیین اولویت‌های علمی - پژوهشی ناظر به حل مشکلات کشور که در نقشه جامع علمی به عنوان یکی از اهداف نقشه لحاظ شده است می‌تواند در این خصوص مؤثر باشد.

۲. در بند «ه» ماده (۱۶) دولت مکلف شده است به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی سالیانه به میزان نیم درصد افزایش یابد و تا پایان برنامه به سه درصد (۳٪) برسد، اما کاهش نسبت اعتبارات بخش پژوهش و فناوری به بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۸۹ (از ۱/۶۶ به ۱/۳۵ درصد) و همچنین رشد بسیار کند تغییر نسبت این اعتبارات به تولید ناخالص داخلی (از ۰/۵۲ درصد در سال ۱۳۸۹ به ۰/۵۷ درصد در سال ۱۳۹۰) نشان می‌دهد سهم دولت در این افزایش به اندازه کافی مؤثر نیست. از سویی دیگر به دلیل نبود داده‌های بخش غیردولتی، امکان تعیین سهم بخش غیردولتی و در نتیجه تعیین مقدار حقیقی نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص داخلی وجود ندارد. این مسئله لزوم استقرار نظام جامع اندازه‌گیری داده‌های بخش خصوصی را بیش از پیش آشکار می‌سازد. همچنین به منظور اندازه‌گیری دقیق مقدار پژوهش از تولید ناخالص داخلی که در این بند مورد نظر است و مقایسه ملی و منطقه‌ای آن در طول سال‌های برنامه و در طول چشم‌انداز بیست‌ساله می‌باید فعالیت‌های تحقیق و توسعه براساس معیارها و وضعیت کشور به وضوح تعریف و طبقه‌بندی شود تا بتوان ردیف‌های بودجه مربوط به آنها را در بودجه‌های سالیانه مشخص کرد. در صورتی که مبنای این معیار با معیارهای پذیرفته شده توسط سایر کشورها (مثل راهنمای فراسکاتی) مطابقت داشته باشد، مقایسه کشور ما با سایر کشورها واقعی و درست خواهد بود. اجرایی شدن بند «و» ماده (۱۶) جزء «۶» که بر استقرار نظام یکپارچه پایش و ارزیابی علم و فناوری کشور تأکید کرده است، می‌تواند نقش بسیار مهمی در ایجاد یک سامانه جامع اطلاعاتی و آماری از وضعیت علمی کشور و تعیین دقیق این شاخص‌ها داشته باشد.

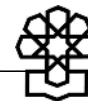

۳. بحث حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی (بند «ه» ماده (۱۷)) نیازمند شفاف‌سازی، ساماندهی، یکپارچه‌سازی و تعیین سازمان یا سازمان‌های متولی این امر است.
۴. برای شدن تبصره «۲» ماده (۱۷) که به واگذاری حق مالکیت فکری، تجهیزات و دانش فنی پژوهش‌هایی که با بودجه و امکانات دولتی انجام می‌شود به دانشگاه‌ها و مؤسسات خصوصی می‌پردازد به زیرساخت قانونی و سازوکار اجرایی مناسب نیاز دارد.
۵. برای حمایت از بحث مالکیت فکری نحوه ارزیابی و ثبت اختراعات در ایران می‌باید سازوکار مناسبی اتخاذ و مراجع ذیصلاح متولی این ماده با رعایت موازینی از جمله تخصص و تبحر در امر داوری علمی و فنی و ذینفع نبودن در اختراع، مشخص شود. به خصوص اینکه این ماده پیش‌نیاز اجرایی شدن مواد دیگر برنامه پنجم از جمله تبصره «۱» ماده (۱۷) (ذکر شده در بالا) و یا ماده (۱۰۴) که به آماده‌سازی ارکان اقتصادی کشور برای عضویت در WTO اشاره می‌کند می‌باشد.
۶. در تبصره «۴» ماده (۱۷) باید به این سؤال پاسخ داده شود که حق و سهم دانشگاه‌ها از مالکیت فکری ایده‌هایی که برای تجاری‌سازی از دانشگاه و توسط اعضای هیئت علمی به شرکت‌های خصوصی صد درصد (۱۰۰٪) دانش‌بنیان انتقال می‌یابد به چه صورت خواهد بود.
۷. تبصره «۱» ماده (۱۷) و بند «الف» ماده (۱۵۱) برنامه پنجم برای اجرایی شدن به آیین‌نامه اجرایی نیاز دارند. از این‌رو توجه به مهلت زمانی مقرر برای تهیه و تدوین آیین‌نامه آنها که پیش‌نیاز تحقق اجرای بندهای دیگر این مواد می‌باشد ضروری است. اگرچه در ماده (۱۵۱) آشکارا ذکر شده است که آیین‌نامه اجرایی بند «الف» آن ماده مشتمل بر تعریف دامنه شمول صنایع نوین و ضوابط بخشودگی، می‌باید ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ قانون به تصویب هیئت وزیران برسد اما برای تبیین آیین‌نامه مربوط به تبصره «۱» ماده (۱۷) و تصویب هیئت وزیران مهلت قانونی ذکر نشده است. مطابق با تبصره «۱» ماده (۱۷) دستگاه‌های اجرایی مکلف شده‌اند امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها را با نرخ ترجیحی در اختیار مؤسسات و شرکت‌های دانش‌بنیان مورد تأیید شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری در چارچوب مصوبه هیئت وزیران قرار دهند. بررسی و مقایسه مواد برنامه چهارم و پنجم در حوزه علم و فناوری نیز نشان می‌دهد:
۱. برخی از مواد و احکامی که در برنامه چهارم مهم تلقی شده‌اند از جمله برپاسازی نظام جامع پژوهش و فناوری، تهیه برنامه‌های جامع توسعه علمی و فناوری و اتخاذ تمهیدات لازم برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های ملی و منطقه‌ای در حوزه فناوری‌های نو، با توجه به تهیه و تدوین نقشه جامع علمی کشور، در برنامه پنجم حذف شده است. امید می‌رود با ایجاد زیرساخت‌های لازم در طول برنامه پنجم، شرایط اجرایی شدن نقشه جامع علمی کشور فراهم شود.

۲. بند «ج» ماده (۴۵) برنامه چهارم که اتخاذ تدابیر لازم، جهت بیمه قراردادهای پژوهشی، فنی و فعالیت‌های تولیدی و خدمات انجام شده براساس دستاوردها و نتایج یافته‌های پژوهشی داخلی را در دستور کار خود داشته است حذف شده است. اگرچه قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان (بند «ه» ماده (۳)) ایجاد پوشش بیمه‌ای مناسب برای کاهش خطرپذیری محصولات دستاوردهای دانش، نوآوری و فناوری در تمام مراحل تولید عرضه و به‌کارگیری (به عبارتی بیمه پژوهشی) را مورد نظر قرار داده اما دیگر موارد موضوع بند «ج» ماده (۴۵) (بیمه فنی و فعالیت‌های تولیدی و خدماتی حاصل از پژوهش) مسکوت مانده است.

۳. بند «ح» ماده (۴۵) برنامه چهارم که در زمینه کمک به تأسیس و توسعه صندوق‌های غیردولتی پژوهش و فناوری است در برنامه پنجم حذف شده است. در تبصره «۱» ماده (۵) قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در مورد اعطای تسهیلات به صندوق‌های غیردولتی پژوهشی و فناوری موضوع ماده (۴۵ / ح) قانون برنامه چهارم صحبت شده است، اما نکته مهم در این خصوص این است که این تبصره تنها در مورد تأمین سرمایه این صندوق‌هاست. ازاین‌رو خلأ بند قانونی در مورد تأسیس و حمایت از آنها در برنامه پنجم احساس می‌شود.

۴. ماده (۴۷) برنامه چهارم نیز به استفاده شرکت‌های دانش‌بنیان از مزایای قانونی مناطق آزاد درخصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض سرمایه‌گذاری خارجی می‌پردازد. این ماده معادل با ماده (۹) قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان بوده، ازاین‌رو در برنامه پنجم حذف شده است.

منابع و مأخذ

۱. مجموعه قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰-۱۳۹۴، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، زمستان ۱۳۸۹.
۲. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی؛ قابل دسترسی در:
<http://www.maslahat.ir/Contents.aspx?p=67ee04aa-7171-4f72-bdf7-e6f68c3547e>
۳. نقشه جامع علمی کشور؛ قابل دسترسی در:
<http://www.iranculture.org/fa/Default.aspx?current=map1>
۴. قاضی‌نوری، سیدسروش، پریسا علیزاده و سهیلا خردمندنیا. بررسی لایحه بودجه ۱۳۹۰ کل کشور، فصل پژوهش و فناوری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر فناوری‌های نوین، اسفند ۱۳۸۹.
۵. علیزاده، پریسا و سیدسروش قاضی‌نوری. آشنایی با اندازه‌گیری هزینه‌های تحقیق و توسعه براساس راهنمای فراسکاتی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر فناوری‌های نوین، مسلسل ۱۰۷۶۹، اسفندماه ۱۳۸۹.
۶. قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات قابل دسترسی در:
<http://www.maslahat.ir/Contents.aspx?p=67ee04aa-7171-4f72-bdf7-e6f68c3547e5>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۰۹۲۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی مواد و احکام مرتبط با علم و فناوری در برنامه پنجم توسعه

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین (گروه فناوری‌های نو)

تهیه و تدوین: سهیلا خردمندنیا

ناظر علمی: سیدسروش قاضی‌نوری

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: فرزاد جعفری

واژه‌های کلیدی:

۱. قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

۲. علم و فناوری

۳. تحقیق و توسعه

۴. شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان

۵. تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۵/۱۰